

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

Rīgā, 10.02.2026

Nr. P-1-2/21

Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča atstādināšanu no amata pienākumu pildīšanas

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 69. panta pirmo daļu atstādinu Aleksandru Bartaševiču no Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības (turpmāk – pašvaldība) domes priekšsēdētāja amata pienākumu pildīšanas par likuma “Par valsts noslēpumu” 12. panta trešās daļas 20. punkta prasību pārkāpumu.

[1] 2024. gada 1. jūnijā stājās spēkā grozījumi Pašvaldību likumā, papildinot Pašvaldību likuma 17. pantu ar septīto daļu, kas noteic, ka pašvaldība normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nosūta pieprasījumu kompetentajai valsts drošības iestādei par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam piešķiršanu domes priekšsēdētājam un priekšsēdētāja vietniekam ne vēlāk kā viena mēneša laikā pēc viņu ievēlēšanas amatā. Likumprojekta “Grozījumi Pašvaldību likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) norādīts, ka mūsdienu ģeopolitiskajos apstākļos [...] nav pieļaujama situācija, ka pašvaldību vadošās amatpersonas, kuru amata pienākumos ietilpst valstisku un sabiedriski nozīmīgu pienākumu veikšana, varētu neatbilst likumā noteiktajām prasībām, lai saņemtu speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam, vai nebūtu spējīgas darboties ar aizsargājamu informāciju.

Likuma “Par valsts noslēpumu 12. panta trešās daļas 20. punkts noteic, ka pieeja konfidencialam, slepenam vai sevišķi slepenam valsts noslēpumam un tiesības to izmantot savu amata (dienesta) pienākumu veikšanai, ja nav šā likuma 9. panta trešajā daļā noteikto ierobežojumu, ir pašvaldības domes priekšsēdētājam un priekšsēdētāja vietniekam.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 2. panta pirmo daļu pašvaldības dome ir pašvaldības augstākā lēmēj institūcija. Savukārt domes priekšsēdētājs – kā tas izriet no Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas – ir pašvaldības augstākā amatpersona.

Kā norādījis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts, tiesiskā valstī iepretim tiesībām un pienākumiem ir loģiski paredzēt un sagaidīt arī personas atbildību. Attiecīgi vairāki likuma “Par pašvaldībām”¹ panti paredz domes priekšsēdētāja atbildību par viņa pienākumu nepildīšanu. Tā kā domes priekšsēdētāja pienākumi ir plaši, arī atbildībai jābūt tādā pašā apjomā.²

[2] 2026. gada 2. februārī Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – ministrija) saņēma no Valsts drošības dienesta informāciju par to, ka ir pieņemts lēmums liegt pašvaldības domes priekšsēdētājam Aleksandram Bartaševičam pieeju valsts noslēpuma objektiem un neizsniegt speciālo atļauju, kas paredz tiesības izmantot Ministru kabineta

¹ Ar 2023. gada 1. janvāri – Pašvaldību likums

² Senāta Administratīvo lietu departamenta 2023. gada 28. novembra spriedums lietā Nr. A420187719; SKA-195/2023

2004. gada 26. oktobra noteikumos Nr. 887 “Valsts noslēpumu objektu saraksts” minēto klasificēto informāciju.

Likuma “Par valsts noslēpumu” 11. panta piektā daļa noteic, ka lēmums par atteikumu izsniegt speciālo atļauju stājas spēkā tā pieņemšanas brīdī [..]. Atbilstoši likuma “Par valsts noslēpumu” 13. panta ceturtajā daļā noteiktajam, ja amatpersonai vai darbiniekam speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam tiek atteikta, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Proti, amatpersonai nav tiesību ieņemt konkrēto amatu (veicamo darbu), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību.

[3] Ņemot vērā minēto, viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs (turpmāk – ministrs) ar 2026. gada 2. februāra paskaidrojuma pieprasījumu vērsās pie pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča un pieprasīja nekavējoties atkāpties no amata Pašvaldību likuma 18. panta kārtībā.

Pašvaldību likuma 18. pants noteic, ka domes priekšsēdētājs vai priekšsēdētāja vietnieks var atkāpties no amata, rakstveidā paziņojot par to domei. Šādā gadījumā domes priekšsēdētājs vai priekšsēdētāja vietnieks turpina pildīt pienākumus līdz nākamajai domes sēdei, kad viņa pilnvaras izbeidzas neatkarīgi no tā, vai šajā sēdē tiek ievēlēts jauns domes priekšsēdētājs vai priekšsēdētāja vietnieks.

Vienlaikus, ja domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs nekavējoties neatkāpjas no pašvaldības domes priekšsēdētāja amata, ievērojot Pašvaldību likuma 69. panta otrās daļas pirmo teikumu, ministrs pieprasīja domes priekšsēdētājam sniegt rakstveida paskaidrojumu par tādējādi pieļauto likuma “Par valsts noslēpumu” 12. panta trešās daļas 20. punkta prasību pārkāpumu.

[4] 2026. gada 9. februārī ministrijā tika saņemts pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča 2026. gada 9. februāra paskaidrojums (turpmāk – paskaidrojums), kurā sniegta šāda informācija.

[4.1] “[..] Konkrētā gadījumā ministrs norāda, ka Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētājs nepildot likuma “Par valsts noslēpumu” 12.panta trešās daļas 20.punkta prasības. Šī norma paredz: “Pieeja konfidencialam, slepenam un sevišķi slepenam valsts noslēpumam un tiesības to izmantot savu amata (dienesta) pienākumu veikšanai, ja nav šā likuma 9.panta trešajā daļā noteikto ierobežojumu, pēc amata ir: [..] 20) pašvaldības domes priekšsēdētājam un priekšsēdētāja vietniekam.”

Kā redzams, šī norma paredz vienīgi to, ka pieeja valsts noslēpumam automātiski (“pēc amata”) ir pašvaldības domes priekšsēdētājam, ja vien nepastāv likuma 9.panta trešajā daļā noteiktie ierobežojumi, proti, šajā normā uzskaitītie pamati liegumam pieejai valsts noslēpuma objektiem. Likuma “Par valsts noslēpumu” 12.panta trešās daļas 20.punkts neparedz pašvaldības domes priekšsēdētāja pienākumus, kurus domes priekšsēdētājs varētu pārkāpt.

Kā, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētājs neesmu pārkāpis ārējos normatīvos aktus.”

[4.2] “Turklāt ministram Pašvaldību likuma 69.panta pirmajā daļā noteiktās tiesības atstādināt domes priekšsēdētāju ir izprotamas un piemērojamas, ņemot vērā pašvaldības principu, no kura izriet, ka centrālā vara nedrīkst nesamērīgi iejaukties vietējās varas darbā.

Domes priekšsēdētāju nedrīkst atstādināt par jebkuru pārkāpumu. Ir jāņem vērā pārkāpuma smagums, tas, vai pārkāpumi ir sistēmiski (vairākkārtīgi), pārkāpuma sekas, kā arī jāpastāv skaidri noteiktai tieši domes priekšsēdētāja atbildībai. Pieņemot lēmumu par atstādināšanu, ministram ir jāpierāda domes priekšsēdētāja atstādināšanas samērīgums. [..]

Pašvaldības darbojas patstāvīgi, un viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs var iejaukties pašvaldību darbā, tostarp atstādināt no amata domes priekšsēdētāju, tikai nozīmīgos ārējo normatīvo aktu pārkāpumu gadījumos. Atstādināšanai ir jāatbilst samērīguma principam un tā nedrīkst būt politiski motivēta. Pamatojums par to, ka konkrētā gadījumā iespējamā domes

priekšsēdētāja atstādināšana var būt nesamērīga (*sk. 4.punktā*).”

[4.3] “Ne Pašvaldību likuma, ne arī citu likumu normas neparedz, ka domes priekšsēdētājs nevarētu pildīt amata pienākumus gadījumā, ja viņš nav saņēmis speciālo atļauju darbam ar valsts noslēpumu.

Ministra 2026.gada 2.februāra vēstulē ir ietvertas atsauces uz likuma “Par valsts noslēpumu” 12.panta trešās daļas 20.punktu, kā arī Pašvaldību likuma 2.panta pirmo daļu un 17.panta trešo daļu. [..]

Ministra 2026.gada 2.februāra vēstulē ir ietverta arī atsauce uz Valsts drošības dienesta 2026.gada 2.februāra vēstuli, kurā esot norādīts, ka atbilstoši likuma “Par valsts noslēpumu” 13.panta ceturtajai daļai, ja amatpersonai speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam tiek atteikta, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamajam amatam.

Valsts drošības dienesta vēstulē ir ietverts iestādes vērtējums un viedoklis par to, kā ir interpretējama likuma norma. Šāds viedoklis nav saistošs citām personām. Likuma “Par valsts noslēpumu” 13.panta ceturtās daļas pirmais teikums paredz: “Ja personai speciālā atļauja tiek atteikta vai, pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 2., 3. vai 4. punktu, speciālā atļauja tiek anulēta, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar konfidenciala, slepena vai sevišķi slepena valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību.”

Kā redzams, šī likuma norma paredz tikai vispārīgu regulējumu, ka gadījumos, ja speciālā atļauja tiek atteikta, persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Norma neparedz, ka domes priekšsēdētājs būtu atstādināms no amata dēļ speciālās atļaujas atteikuma. Ierobežojumus amatu ieņemšanai domē paredz Pašvaldību likuma 16.pants, tomēr šajā likuma normā nav ietverts ierobežojums domes priekšsēdētāja amatu ieņemt personai, kurai speciālā atļauja ir atteikta. [..]

Turklāt likuma “Par valsts noslēpumu” 13.panta ceturtās daļas pirmajā teikumā ir minēts amats (veicamais darbs), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību, savukārt domes priekšsēdētāja amats nav amats, kas būtu saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību (*sk. pamatojumu 5.punktā*).”

[4.4] “[..] Satversmes 101.panta pirmais teikums garantē pašvaldības domes priekšsēdētājam kā no pašvaldības deputātu vidus ievēlētai amatpersonai pamattiesības pildīt savus amata pienākumus. Turklāt tiek skartas arī Satversmes 106.panta pirmajā teikumā paredzētās pamattiesības: „Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai”.

Gan attiecībā uz Satversmes 101.panta pirmajā daļā garantētajām pamattiesībām, gan Satversmes 106.pantā garantētajām pamattiesībām valsts var noteikt tikai tādus ierobežojumus, kas:

- 1) ir noteikti ar likumu;
- 2) atbilst Satversmes 116.pantā noteiktam leģitīmam mērķim, kuru valsts vēlas sasniegt, nosakot šo ierobežojumu;
- 3) atbilst samērīguma principam.

Konkrētā gadījumā ierobežojums pamattiesībām pildīt domes priekšsēdētāja amatu pat nav “noteikts ar likumu”, proti, neviena likuma norma neparedz, ka domes priekšsēdētājs būtu atstādināms, ja viņam atteikta speciālās atļaujas piešķiršana.

Turklāt, izvērtējot, kādus ierobežojumus “likumā paredzētajā veidā” ir pieļaujams noteikt Satversmes 101.pantā garantētajām tiesībām pildīt valsts dienestu, jāņem vērā Satversmes vienotības princips. Likumā paredzētajā veidā Satversmes 101.pantam var noteikt tikai tādus ierobežojumus, kas atbilst Satversmes 106. pantam, proti, kas saistīti ar personas spējām un kvalifikāciju vai arī noteikti saskaņā ar Satversmes 116. pantu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2006-29-0103 17.2. apakšpunktu*).

Jāņem vērā, ka domes priekšsēdētājs ir politiska persona. Pilsoņu ievēlētie vietējs pašvaldības deputāti ir politiskas amatpersonas, kas ir demokrātiski leģitimētas un pieņem

lēmumus savu vēlētāju interesēs. Arī, izraugoties domes priekšsēdētāju no sava vidus, deputāti pieņem politisku lēmumu, kas atspoguļo vēlētāju izteikto gribu, proti, visbiežāk par domes priekšsēdētāju kļūst deputāts, kas ir ievēlēts no vēlēšanās visvairāk balsu ieguvušās politiskās partijas saraksta.

Attiecībā uz pašvaldības domes priekšsēdētāju sabiedrība (vēlētāji), balsojot pašvaldību vēlēšanās, izsaka savu viedokli par to, vai šī persona kā deputāta kandidāts bauda vēlētāju uzticību vai tieši pretēji – viņa šādu uzticību nebauda.

Nav pieļaujama vēlētāju gribas “koriģēšana”, izmantojot speciālās atļaujas nepiešķiršanu kā politisku ieroci, proti, nepiešķirot speciālo atļauju “nelojalitātes”, “politiskas neuzticamības dēļ” un rezultātā liedzot tiešās vēlēšanās vairākumu guvuša politiskā spēka pārstāvim vadīt domi.

Konkrētā gadījumā speciālā atļauja ir atteikta, pēc būtības pamatojoties uz politiskiem apsvērumiem (*sk. 6.punktā*), tādēļ, ja ministrs pieņems lēmumu par domes priekšsēdētāja atstādināšanu no amata, šāds lēmums nesamērīgi ierobežos ne vien pašvaldības autonomiju, bet arī domes priekšsēdētājam Satversmes 101. un 106.pantā garantētās pamattiesības. Domes priekšsēdētāja atstādināšanas samērīguma izvērtējumam ir jāietver izvērtējums par iespējām veikt domes priekšsēdētāja amata pienākumus bez speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpumu. Tikai tad, ja tiktu pierādīts, ka faktiski domes priekšsēdētājs nevar veikt savus amata pienākumus bez šādas atļaujas, atstādināšana varētu tikt atzīta par samērīgu.”

[4.5] “Faktiski domes priekšsēdētāja amats (veicamais darbs) nav saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību.

[..] domes priekšsēdētāja pienākumi ir organizēt domes darbu, proti, ierosināt jautājumu izskatīšanu domē un komitejās, vadīt domes kārtējās un ārkārtas sēdes, parakstīt domes lēmumus un citus dokumentus utml. [..]

Ja ministrs uzskata, ka pašvaldībām ir jāpieņem tādi lēmumi, kas saistīti ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību, speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam būtu jāpieprasa visiem deputātiem. [..]

Turklāt es esmu bijis Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētājs 2009. – 2023.gadā, kā arī esmu domes priekšsēdētājs vairāk kā pusgadu kopš 2025.gada pašvaldību vēlēšanām, un visā šai laika periodā man ne reizi nav nācies saskarties ar tādu uzdevumu izpildi, kam būtu nepieciešama speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam.”

[4.6] “Arī viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs Raimonds Čudars ir atzinis, ka domes priekšsēdētājam ikdienas pienākumu veikšanai nav nepieciešama speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpumu (*sk. interviju “Vai un kas mainīsies Ogres novada un Rēzeknes pārvaldībā? “Spried ar Delfi”, youtube.com/watch?v=VaUF_xxbwc4&feature=youtu.be*).

Turklāt nav pamatoti apgalvojumi, ka speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam pašvaldības domes priekšsēdētājam ir nepieciešama, lai pildītu funkcijas civilās aizsardzības jomā. Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums paredz, ka lēmumus, ciktāl tie ir pašvaldības kompetencē, šajā jomā pieņem dome kā koleģiāla institūcija (*sk. likuma 11.panta pirmo un otro daļu*). Savukārt “Pašvaldības domes priekšsēdētājs vada civilās aizsardzības uzdevumu izpildi pašvaldībā un nodrošina šā likuma 6.panta pirmās daļas 9.punktā minētās vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu” (*likuma 11.panta trešā daļa*).

Nav nekāda pamata apgalvot, ka lēmuma pieņemšanai civilās aizsardzības jomā domei (tās deputātiem) nav nepieciešama speciālā atļauja, savukārt domes priekšsēdētājam, lai vadītu un koordinētu pasākumus, par kuriem lēmusi dome, būtu nepieciešama šāda atļauja.

Konkrētā gadījumā atsauce uz “ģeopolitisko situāciju” tiek izmantota bezatbildīgi, cenšoties ar “ģeopolitisko situāciju” attaisnot centrālās varas pārāk tālejošu iejaukšanos vietējās varas darbībā, pamatojoties nevis uz domes priekšsēdētāja izdarītiem likuma pārkāpumiem, bet ar politisku motivāciju, vērtējot tiešās vēlēšanās ievēlētā domes priekšsēdētāja politisko uzskatu atbilstību centrālās varas vadošajām politiskajām nostādnēm.”

[4.7] “Jāņem arī vērā, ka administratīvajā procesā par speciālās atļaujas piešķiršanu gala

nolēmums vēl nav pieņemts, tādējādi ir pāragri apgalvot, ka šāda atļauja ir atteikta.

Valsts drošības dienests lēmumu neizsniegt speciālo atļauju ir pieņēmis 2026.gada 2.februārī. [..]

Valsts drošības dienests lēmums noteikti tiks apstrīdēts ģenerālprokuroram, kā arī nepieciešamības gadījumā ģenerālprokurora lēmums tiks pārsūdzēts Administratīvajā apgabaltiesā.

Apstākļos, kad galīgais nolēmums par speciālās atļaujas izsniegšanu vēl nav pieņemts, ministram, lemjot par iespējamu domes priekšsēdētāja atstādināšanu, būtu jāvērtē Valsts drošības dienesta lēmumā norādīto iemeslu pamatojums, kas nav ministra kompetencē (šādu kompetenci likums paredz ģenerālprokuroram), kā arī faktiski ministram nav iespējams veikt šādu izvērtējumu, jo ministra rīcībā nav informācijas, kāda ir Valsts drošības dienesta un ģenerālprokurora rīcībā. [..]

Lai gan atbilstoši likuma "Par valsts noslēpumu" 16.panta otrajai daļai lēmuma par speciālās atļaujas atteikumu apstrīdēšana un pārsūdzēšana neaptur tā darbību, tomēr būtisku negatīvu seku radīšana, pamatojoties uz tādu lēmumu, kas vēl ir apstrīdams un pārsūdzams, ir pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos. Tā kā pašvaldības domes priekšsēdētājam ikdienas pienākumu veikšanā nav nepieciešama speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpumu, konkrētā gadījumā nevar attaisnot negatīvu seku radīšanu, vēl pirms ir pieņemts gala nolēmums par speciālās atļaujas pieeju valsts noslēpumam piešķiršanu."

[5] Izvērtējot paskaidrojumā sniegto informāciju, secinu, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs nav pieņēmis lēmumu atkāpties no pašvaldības domes priekšsēdētāja amata Pašvaldību likuma 18. pantā noteiktajā kārtībā.

Vienlaikus ir secināms, ka paskaidrojumā minētais nav uzskatāms par objektīvu pamatu pieļaut, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs turpina pildīt domes priekšsēdētāja amata pienākumus.

[5.1] Likuma "Par valsts noslēpumu" 12. panta trešās daļas 20. punkts ir pieņemts ar 2024. gada 21. marta likumu "Grozījumi likumā "Par valsts noslēpumu"", kas stājās spēkā 2024. gada 6. aprīlī. Kā norādīts likumprojekta "Grozījumi likumā "Par valsts noslēpumu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā), likumā ir nostiprināma prasība pašvaldību vadošajām amatpersonām likumā noteiktajā kārtībā iegūt speciālo atļauju pieeju valsts noslēpumam, jo nav citu līdzekļu, kā to darīt zināmu minētajām amatpersonām vai ļaut to izmantot savu tiešo amata pienākumu izpildei, lai aizsargātu tādas svarīgas intereses kā demokrātisko valsts iekārtu un sabiedrības drošību. [..] Mūsdienā ģeopolitiskajos apstākļos, kad Krievija turpina pilna mēroga militāru ofensīvu pret Ukrainu, nav pieļaujama situācija, ka pašvaldību vadošās amatpersonas, kuru amata pienākumos ietilpst valstisku un sabiedriski nozīmīgu pienākumu veikšana, varētu neatbilst likumā noteiktajām prasībām, lai saņemtu speciālo atļauju pieeju valsts noslēpumam, vai nebūtu spējīgas darboties ar aizsargājamu informāciju.

Nemot vērā minēto, nevar piekrist pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča paustajam viedoklim, ka likuma "Par valsts noslēpumu" 12. panta trešās daļas 20. punkts "neparedz pašvaldības domes priekšsēdētāja pienākumus, kurus domes priekšsēdētājs varētu pārkāpt". Gan likumprojekta "Grozījumi likumā "Par valsts noslēpumu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) vairākkārt izmantotais termins "prasība", attiecinot to uz pašvaldību vadošajām amatpersonām kopsakarā ar speciālās atļaujas pieeju valsts noslēpumam saņemšanu, gan likuma "Par valsts noslēpumu" sistēmiskais izvērtējums, vērtējot 12. panta trešās daļas 20. punktu sistēmā ar 9. panta trešo daļu, 13. panta ceturto daļu, 16. un 17. pantu, norāda uz faktu, ka likuma "Par valsts noslēpumu" 12. panta trešās daļas 20. punkts ir tulkojams kā pienākums pašvaldības domes priekšsēdētājam saņemt speciālo atļauju pieeju valsts noslēpumam. Attiecīgi pienākuma neizpilde ir atzīstama par ar konkrēto tiesību normu noteiktās prasības pārkāpšanu.

[5.2] Tiesiskais pamats pašvaldību institucionālai pastāvēšanai un funkcionālai darbībai ir Satversmes 101. pants, kas sevī ietver pašvaldības principu. No tā izrietošas prasības, pirmkārt, ir

vietējās pašvaldības pastāvēšana, un, otrkārt, tās tieša demokrātiska leģitīmācija. Taču, kā tas norādīts arī Satversmes tiesas nolēmumos, lai arī pašvaldība ir īpaša valsts pārvaldes forma, tomēr tās tieša demokrātiskā leģitīmācija nenozīmē, ka tā pastāvētu ārpus vienotās valsts pārvaldes sistēmas.³

Pašvaldību likuma 69. panta pirmā daļa noteic, ka ministrs ar motivētu rīkojumu var atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus.

Kā konstatēts šajā rīkojumā un īpaši pamatots šī rīkojuma 5.1. apakšpunktā, konkrētajā gadījumā ir konstatējams, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs ir pārkāpis likuma “Par valsts noslēpumu” 12. panta trešās daļas 20. punkta prasības, kas ar 2024. gada 6. aprīli ir vienādi attiecināmas uz visiem pašvaldību domju priekšsēdētājiem Latvijas Republikā.

Likumprojekta “Grozījumi likumā “Par valsts noslēpumu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) ir noteikts, ka valsts apdraudējuma vai krīzes apstākļos ļoti nozīmīga ir efektīva pašvaldību spēja reaģēt un rīkoties. Lai uzlabotu un attīstītu šo spēju, pašvaldībām ir nepieciešams iekļauties kopējos valsts apdraudējuma novēršanas plānošanas un novēršanas pasākumos, t. sk. regulārās mācībās, plānot attiecīgo pašvaldības darbību krīžu un kara gadījumā, un piedalīties to testējošās Aizsardzības ministrijas un Iekšlietu ministrijas organizētās teorētiskās un praktiskās mācībās. Pašvaldību vadošo amatpersonu gatavībai reaģēt un spējai iesaistīties apdraudējuma novēršanā ir nepieciešams citstarp spēt iepazīties ar klasificētam valsts drošības iestāžu un Nacionālo bruņoto spēku veiktām apdraudējuma analizēm. Tāpat pilnvērtīgai dalībai visaptverošās valsts aizsardzības krīzes vadības mācībās, kurās tiek pārbaudīta un pilnveidota rīcība valsts apdraudējuma novēršanai, ir nepieciešamas pieejas tiesības valsts noslēpumam. [...] Vienlaikus jāņem vērā, ka pašvaldību vadošajām amatpersonām, gan pieņemot politiskus, gan saimnieciskus lēmumus jau šobrīd pastāv objektīva nepieciešamība strādāt ar valsts noslēpuma objektiem, jo īpaši – nepieciešamība zināt vietējo situāciju. Ja pašvaldībās nav personas, kuras būtu tiesīgas piekļūt valsts noslēpumam, būtiski apgrūtinās valsts drošības iestāžu darbs un iespējas efektīvai sadarbībai ar pašvaldībām.

Nemot vērā minēto, ir secināms, ka ir iestājušies apstākļi – pašvaldības domes priekšsēdētājam Aleksandram Bartaševičam ir atteikta pielaide valsts noslēpumam –, kas liedz viņam turpināt pildīt pašvaldības domes priekšsēdētāja amata pienākumus. Pašvaldību likums paredz ministram tiesības nodrošināt tiesisku pašvaldības darbību, ar motivētu rīkojumu atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs ir pārkāpis ārējos normatīvos aktus. Tādējādi ministra rīcība nav uzskatāma par politiski motivētu vai nesamērīgu, jo tā ir noteikta ar likumu.

[5.3] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 106. panta pirmajā teikumā nostiprinātās pamattiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijām aizsargā personu pret visām valsts darbībām, kas šo izvēles brīvību ierobežo. Tomēr šī norma neliedz valstij noteikt prasības, kas jāizpilda, lai konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, tostarp tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, var ierobežot, taču attiecīgajam ierobežojumam jāatbilst kādam no Satversmes 116. pantā noteiktajiem leģitīmajiem mērķiem un jābūt samērīgam.⁴

Likuma “Par valsts noslēpumu” 13. panta ceturtā daļa noteic, ka, ja personai speciālā atļauja tiek atteikta vai, pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 2., 3. vai 4. punktu, speciālā atļauja tiek anulēta, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar konfidencialu, slepena vai sevišķi slepena valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Pēc lēmuma pieņemšanas šāda persona nekavējoties pārceļama darbā, kas nav saistīts ar konfidencialu, slepenu un sevišķi slepenu valsts noslēpumu, vai, ja tas nav iespējams, nekavējoties atstādināma no amata pienākumu pildīšanas, saglabājot amata

³ Oša I. “Pašvaldība ir valsts pārvaldes daļa”, “Pašvaldību amatpersonām būs nepieciešama atļauja pieejai valsts noslēpumam”, Jurista Vārds, 23.01.2024., Nr. 4 (1322), 14. lpp.

⁴ Satversmes tiesas 2017. gada 10. februāra spriedums lietā Nr. 2016-06-01.

mēnešalgu un sociālās garantijas. Pēc galīgā lēmuma pieņemšanas šādu personu nekavējoties pārceļ darbā, kas nav saistīts ar konfidencialu, slepenu un sevišķi slepenu valsts noslēpumu, vai, ja tas nav iespējams, ar to nekavējoties izbeidz darba (dienesta) attiecības.

Valsts drošības dienests 2026. gada 2. februāra vēstulē Nr. 21/2026/864-IP ir norādījis, ka atbilstoši likuma "Par valsts noslēpumu" 13. panta ceturtajā daļā noteiktajam, ja amatpersonai vai darbiniekam speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam tiek atteikta, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Proti, amatpersonai nav tiesības ieņemt konkrēto amatu [...].

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka atteikums izsniegt speciālo atļauju ierobežo personas tiesības izvēlēties vai saglabāt darbavietu. Katrai personai, kura atbilst likumā paredzētajiem kritērijiem, ir tiesības izvēlēties arī tādu darbavietu, kurā tā saskaras ar klasificēto informāciju, kā arī saņemt speciālo atļauju.⁵

Tādējādi nevar piekrist pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča secinājumam, ka likuma "Par valsts noslēpumu" 13. panta ceturta daļa "neparedz, ka domes priekšsēdētājs būtu atstādināms no amata dēļ speciālās atļaujas atteikuma", jo tieši šāda interpretācija izriet gan no Valsts drošības dienesta, kas ir valsts drošības iestāde, kas īsteno valsts politiku valsts drošības jomā un veic likumā "Par valsts noslēpumu" noteiktās funkcijas un uzdevumus,⁶ sniegtā viedokļa, gan Satversmes tiesas atziņām. Satversmes tiesas likuma 32. panta 2. daļa noteic, ka Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

[5.4] Saskaņā ar Satversmes 101. pantu un Pašvaldību likumu⁷ pašvaldības vēlētajiem tiešās vēlēšanās ievēlē pašvaldības domi kā koleģiālu lēmēj institūciju. Domes priekšsēdētājs netiek ievēlēts tiešās vēlēšanās, bet tiek ievēlēts no deputātu vidus ar pašvaldības domes lēmumu pēc vēlēšanām.⁸ Līdz ar to vēlētajiem gribas tieši attiecas uz deputāta mandāta iegūšanu, nevis uz konkrētas personas tiesībām bez nosacījumiem pildīt domes priekšsēdētāja amata pienākumus neatkarīgi no likumā noteiktajām prasībām. Neviena persona, kandidējot pašvaldību vēlēšanās, nevar paļauties, ka tiks ievēlēta par deputātu, kā arī pēc ievēlēšanas nevar paļauties, ka tiks ievēlēta par domes priekšsēdētāju vai ka tai nebūs jāatbilst papildu likumā noteiktām prasībām konkrētā amata pienākumu pildīšanai.

Speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam izvērtēšana notiek pēc personas ievēlēšanas domes priekšsēdētāja amatā. Šādas izvērtēšanas nepieciešamība neierobežo vēlētajiem gribu un nekoriģē vēlēšanu rezultātus, jo netiek apšaubīts ne deputāta mandāts, ne vēlēšanu procesa leģitimitāte. Tā ir saistīta vienīgi ar personas atbilstību likumā noteiktajām prasībām amata pienākumu turpmākai pildīšanai.

Tādējādi speciālās atļaujas nepiešķiršana nevar tikt uzskatīta par vēlētajiem gribas "koriģēšanu" vai politisku iejaukšanos demokrātiskajā procesā, bet gan par likumdevēja noteikta objektīva kvalifikācijas priekšnoteikuma piemērošanu.

[5.5] Kā iepriekš minēts, likuma "Par valsts noslēpumu" 12. panta trešās daļas 20. punkts noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājam un priekšsēdētāja vietniekam pieeja konfidencialam, slepenam un sevišķi slepenam valsts noslēpumam ir paredzēta pēc amata, ja nepastāv šā likuma 9. panta trešajā daļā noteiktie ierobežojumi. Likumprojekta "Grozījumi likumā "Par valsts noslēpumu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) ir pamatots, ka domes priekšsēdētāja pienākumu pildīšana civilās aizsardzības, krīžu vadības, civilmilitārās sadarbības un valsts drošības kontekstā var prasīt piekļuvi valsts noslēpumam, tostarp neparedzētās un

⁵ Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa spriedums lietā Nr. 2002-20-0103.

⁶ Ministru kabineta 2018. gada 18. decembra noteikumu Nr. 823 "Valsts drošības dienesta nolikums" 1. un 2. punkts.

⁷ Pašvaldību likuma 2. panta pirmā daļa.

⁸ Pašvaldību likuma 12. panta pirmā daļa.

operatīvās situācijās.

Arī likumprojekta “Grozījumi Pašvaldību likumā”, ar ko Pašvaldību likums citstarp papildināts ar 17. panta septīto daļu, sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) ir norādīts, ka, ievērojot to, ka pieeja valsts noslēpumam ir atļauta tikai tai personai, kura saskaņā ar likumu ir saņēmusi speciālo atļauju, atsevišķām pašvaldību amatpersonām ir radies maldīgs priekšstats, ka līdz šim viņām šāda pieeja valsts noslēpumam nav bijusi nepieciešama, jo tās līdzšinējā darbā nav strādājušas ar valsts noslēpumu. Minētais apliecina tikai to, ka persona bez speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam ar to nav strādājusi, nevis to, ka šāda nepieciešamība nav bijusi.

Tādējādi sākotnēji likumdevējs jau ir izdarījis izvērtējumu, ka domes priekšsēdētāja amata pienākumu pildīšanas gaitā objektīvi var rasties nepieciešamība strādāt ar klasificētu informāciju vai piedalīties tādu lēmumu sagatavošanā un īstenošanā, kas saistīti ar valsts noslēpuma izmantošanu vai aizsardzību. Šis izvērtējums ir normatīvs un nav atkarīgs no konkrētas personas subjektīvā viedokļa par to, vai līdz šim viņa praksē ir bijusi saskarsme ar valsts noslēpumu.

[5.6] Saskaņā ar Ministru kabineta 2024. gada 30. aprīļa rīkojumu Nr. 2024/1.2.1.-158 “Par Latvijas Austrumu pierobežas sociālekonomiskās attīstības un drošības stiprināšanas komiteju” ir izveidota Latvijas Austrumu pierobežas sociālekonomiskās attīstības un drošības stiprināšanas tematiskā komiteja, kas ir izstrādājusi “Rīcības plānu Latvijas Austrumu pierobežas ekonomiskajai izaugsmei un drošības stiprināšanai 2025.-2027. gadam” (turpmāk – rīcības plāns) (apstiprināts ar Ministru kabineta 2025. gada 20. janvāra rīkojumu Nr. 32).

Rīcības plānā ir norādīts, ka Latgales reģions un Alūksnes novada pašvaldība ir arī Eiropas Savienības un NATO ārējā robeža. Līdz ar to šī brīža ģeopolitiskajā situācijā jāpievērš daudz lielāka uzmanība Austrumu pierobežai, lai reģionā dzīvojošie iedzīvotāji justos droši ar vēlmi dzīvot un strādāt Latvijā. Attiecībā uz drošības stiprināšanu rīcības plānā paredzētie pasākumi pilnā mērā attiecas arī uz pašvaldību, piemēram, infrastruktūras attīstības projektu īstenošana un dienestu reaģēšanas spēju stiprināšana, izbūvējot 11 jaunus katastrofas pārvaldīšanas centrus Austrumu pierobežas teritorijā (Dagdā, Ilūkstē, Daugavpilī, Līvānos, Viļānos, Alūksnē, Preiļos, Balvos, Krāslavā, Ludzā, Rēzeknē); Latvijas Austrumu robežas pretmobilitātes plāna īstenošana, izveidojot pretmobilitātes materiālu parkus 25 vietās un nodrošinot vairāk kā 100 darba vietas vietējiem iedzīvotājiem; sešu militāro bāzu (Daugavpilī, Rēzeknē, Lūznavā (Rēzeknes novads), Preiļos, Meža Mackevičos (Augšdaugavas novads), Alūksnē) darbības nodrošināšana un 550 Valsts aizsardzības dienesta karavīru izvietošana Latgales reģionā.

Vienlaikus, izvērtējot iespējas īstenot divējādas lietojamības risinājumu⁹, līdz ar militārās aizsardzības stiprināšanu rīcības plāns satur pasākumus, kas sekmē civilo aizsardzību¹⁰.

Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 11. panta pirmajā daļā ir noteikti obligāti veicamie uzdevumi pašvaldības domei, piemēram, pēc katastrofas pārvaldīšanas subjekta pieprasījuma sniegt informāciju par pašvaldības domes un pašvaldības institūciju rīcībā esošajiem resursiem, kas izmantojami katastrofas pārvaldīšanai; nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, kā arī šo iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu un sociālo aprūpi; piedalīties civilās aizsardzības mācībās un organizēt pašvaldības civilās aizsardzības mācības.

Tāpat ir būtiski, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma 11. panta otrā daļa paredz pašvaldības domei tiesības realizēt noteiktus pasākumus, kas ir būtiski civilās aizsardzības nodrošināšanā un katastrofu pārvaldīšanā, citstarp pašvaldībām noteiktās kompetences ietvaros pieprasīt un bez maksas saņemt no valsts un pašvaldības institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām civilajai aizsardzībai un katastrofas pārvaldīšanai

⁹ Skat. informatīvo ziņojumu “Par atbalstu Eiropas Savienības Austrumu pierobežas konkurētspējas stiprināšanai” (atbalstīts Ministru kabineta 2023. gada 28. novembra sēdē).

¹⁰ Saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 1. panta 1. punktu civilā aizsardzība ir tādu organizatorisku, inženiertehnisku, ekonomisku, finansiālu, sociālu, izglītojošu un zinātnisku pasākumu kopums, kurus īsteno valsts un pašvaldību institūcijas un sabiedrība, lai nodrošinātu cilvēku, vides un īpašuma drošību, kā arī īstenotu atbilstošu rīcību katastrofas un katastrofas draudu gadījumā.

nepieciešamo informāciju.

Saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma 11. panta trešo daļu pašvaldības domes priekšsēdētājs vada civilās aizsardzības uzdevumu izpildi pašvaldībā un nodrošina šā likuma 6. panta pirmās daļas 9. punktā minētās vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu. Tāpat saskaņā ar minētā panta ceturto daļu pašvaldības domes priekšsēdētājs var tikt iecelts par sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas priekšsēdētāju.

Kā izriet no Ministru kabineta 2004. gada 26. oktobra noteikumiem Nr. 887 “Valsts noslēpuma objektu saraksts”, nozīmīgai daļai informācijas, kas saistīta gan ar militāro, gan civilo aizsardzību, nav vispārpieejamas informācijas statuss. Tādējādi, saglabājot un sekmējot pašvaldību *post factum*, bet jo īpaši attiecībā to pašvaldību, kas atrodas Latvijas Austrumu pierobežā, attīstību un drošību, nav pieļaujama situācija, kurā pašvaldības domi vada domes priekšsēdētājs, kuram ir liegta speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam.

Papildus attiecībā uz pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča minēto, ka “arī viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs Raimonds Čudars ir atzinis, ka domes priekšsēdētājam ikdienas pienākumu veikšanai nav nepieciešama speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpumu” sākotnēji jānorāda, ka atziņa ir atrauta un nav vērtēta kontekstā ar kopējo sniegto viedokli, ka “patiesas krīzes situācijā pašvaldības amatpersona – vadošā – faktiski veic izšķirošās darbības sadarbībā ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, civilā aizsardzība, visi šie jautājumi totālās aizstāvības, aizsardzības gadījumā ir izšķiroši, un tieši tādēļ šī norma ir ieviesta. Tas, ka ikdienas darbā šobrīd pašvaldību vadītājiem varbūt ne vienmēr nākas saskarties ar valsts noslēpuma objektiem vai informāciju, tā ir taisnība. Kaut arī jau šobrīd, piemēram, civilās aizsardzības darbā tā informācija tomēr ir. Tie ir tie apstākļi, kas ir likuši rīkoties attiecībā uz šīm izmaiņām likumā par stingrāku valsts noslēpuma uzraudzību tieši pašvaldības vadošo amatpersonu darbā” (ieraksta laiks 27:42-28:34).

[5.7] Likuma “Par valsts noslēpumu” 16. panta otrā daļa noteic, ka lēmuma par speciālās atļaujas atteikumu apstrīdēšana un pārsūdzēšana neaptur šā lēmuma darbību. Tādējādi likumdevējs ir skaidri noteicis, ka valsts drošības intereses ir prioritāras arī administratīvā procesa laikā, kamēr tiek pieņemts galīgais nolēmums.

Situācijā, kad pašvaldības domes priekšsēdētājam nav spēkā esošas speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, bet amata pienākumu pildīšanas gaitā objektīvi var rasties nepieciešamība veikt darbības, kurām šāda atļauja ir nepieciešama, pastāv risks, ka persona nevarēs pilnvērtīgi pildīt savus amata pienākumus, īpaši valsts apdraudējuma, krīzes vai civilās aizsardzības situācijās.

Atstādināšana no amata pienākumu pildīšanas šādā gadījumā ir instruments, kura mērķis ir:

- 1) nodrošināt pašvaldības nepārtrauktu un tiesisku rīcībspēju;
- 2) novērst situāciju, kurā amatpersona formāli ieņem amatu, bet faktiski nespēj pildīt visas ar to saistītās funkcijas;
- 3) aizsargāt sabiedrības un valsts drošības intereses līdz galīgā lēmuma pieņemšanai par speciālās atļaujas piešķiršanu.

Atstādināšana nav uzskatāma par sodu vai galīgu lēmumu par amata zaudēšanu. Gadījumā, ja lēmums par atteikumu apstrīdēšana un pārsūdzēšanas rezultātā tie atzīts par neatbilstošu un ir pamats speciālo atļauju piešķirt, persona, to saņemot, var atsākt amata pienākumu pildīšanu. Savukārt, ja speciālā atļauja netiek piešķirta, personai ir pienākums atstāt amatu, jo tā vairs neatbilst likumā noteiktajām prasībām amata pienākumu turpmākai pildīšanai.

[6] Administratīvā apgabaltiesa ir norādījusi, ka neatkarīgi no domes priekšsēdētāja rīcības apstākļiem tā rīcībai ir jāatbilst Satversmei, likumam un Ministru kabineta noteikumiem, un šīs rīcības tiesiskuma kontrole saskaņā ar likumu piekrīt ministram.¹¹

¹¹ Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-096-21/13).

Nemot vērā minēto, pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča atstādināšana no domes priekšsēdētāja amata pienākumu pildīšanas ir nepieciešama, lai novērstu izdarīto likuma "Par valsts noslēpumu" 12. panta trešās daļas 20. punkta, kas apdraud ne tikai pašvaldības, bet kopumā nacionālās intereses attiecībā uz Latvijas valsts drošības nodrošināšanu.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 64. panta pirmo daļu pašvaldības darbību atbilstoši šim likumam pārrauga ministrija. Saskaņā ar Ministru kabineta 2024. gada 3. septembra noteikumu Nr. 586 "Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas nolikums" 4.3. un 5.5.2. apakšpunktu ministrijas kompetencē ir pārraudzīt pašvaldību darbības likumību un tiesiskumu, kā arī pašvaldībām likumos un citos normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildi, k atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei.

Vērtējot pārraudzības instrumentu izmantošanas proporcionālītāti, intensitāti un samērīgumu, jāpiemin, ka Eiropas vietējo pašvaldību hartas 8. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka jebkuru administratīvo pārraudzību pār vietējo varu darbību var veikt tikai saskaņā ar tādām procedūrām un tādus gadījumos, kuri ir noteikti konstitūcijā vai likumā. No šā panta otrās daļas izriet, ka jebkura administratīvā pārraudzība pār vietējo varu darbību parasti tiek virzīta uz to, lai nodrošinātu to atbilstību likumam un konstitucionāliem principiem.¹² Administratīvajai uzraudzībai pār vietējām varām jātiek realizētai tā, lai kontrolējošās varas iejaukšanās būtu proporcionāla to interešu svarīgumam, kuras ar šādu darbību paredzēts aizsargāt.¹³

Ikvienam ierobežojumam jāatbilst no tiesiskas valsts atvasinātam samērīguma principam, ko vācu cilvēktiesību teorijā apzīmē arī kā patvaļas un nesamērīguma aizliegumu. Samērīguma princips prasa, lai valsts izvirzītais mērķis un personai uzliktais ierobežojums būtu savstarpēji saskaņoti pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes. Samērīguma princips noteic, ka tad, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, ir jāievēro saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm.¹⁴

Pašvaldību likuma 69. panta pirmā daļa noteic, ka ar motivētu rīkojumu var atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus. Saskaņā ar šā panta otro daļu pirms rīkojuma izdošanas ministrs pieprasa domes priekšsēdētājam sniegt rakstveida paskaidrojumu par pieļautajiem ārējo normatīvo aktu pārkāpumiem vai par tiesas sprieduma nepildīšanas iemesliem. Domes priekšsēdētājam ir pienākums sniegt paskaidrojumu piecu darbdienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas. Paskaidrojuma nesniegšana noteiktajā termiņā atzīstama par atteikšanos sniegt paskaidrojumu. Saskaņā ar šā panta ceturto un piekto daļu domes priekšsēdētājam mēneša laikā pēc ministra rīkojuma publicēšanas ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par rīkojuma atcelšanu. Ja domes priekšsēdētājs noteiktajā termiņā neizmanto tiesības vērsties tiesā, uzskatāms, ka viņš ir atlaists. Ja tiesa noraida domes priekšsēdētāja pieteikumu par ministra rīkojuma atcelšanu, uzskatāms, ka domes priekšsēdētājs ir atlaists ar dienu, kad stājas spēkā tiesas spriedums.

Tādējādi ar šo rīkojumu noteiktais pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča tiesību un likumisko interešu ierobežojums ir noteikts ar likumu.

[7] Kā izriet no iepriekš minētā, Pašvaldību likuma 69. pantā ir nostiprināta leģitīmācijas ķēde, kas nodrošina demokrātisku leģitīmāciju un amatpersonas atbildību par savu darbību. Pašvaldību likuma 69. pants skaidri nosaka ministra hierarhiju attiecībā pret domes priekšsēdētāju. Līdz ar to nepārprotami, ka ministram, veicot hierarhisko pārraudzību pār pašvaldību un domes priekšsēdētāju, konstatējot demokrātijas un tiesiskuma apdraudējumu, ir pienācīgi jāreaģē un apdraudējums jānovērš. Vienlaikus Pašvaldību likuma 69. panta pirmajā daļā noteiktā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo pašvaldības principa īstenošanu un tā saturā

¹² Stucka A. Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 70. lpp.

¹³ Stucka A. Par pašvaldību darbības pārraudzību. Jurista vārds. 2001. gada 15. maijs, Nr. 14.

¹⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014., 114. lpp.

ietverto pašvaldības demokrātisko legītimāciju. Šā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo arī citas [...] kā domes deputāta tiesības, ciktāl uz tām neattiecas ar šo rīkojumu noteiktais ierobežojums pildīt domes priekšsēdētāja pienākumus.

Administratīvā procesa likuma 62. panta pirmajā daļā noteikts, ka, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs, atbildot uz ministra 2026. gada 2. februāra paskaidrojuma pieprasījumu, 2026. gada 9. februārī ir sniedzis paskaidrojumu. Tādējādi pirms šā rīkojuma izdošanas ministrs ir noskaidrojis un izvērtējis šā rīkojuma adresāta – pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča – viedokli un argumentus saistībā ar ārējo normatīvo aktu nepildīšanu un pieļautajiem pārkāpumiem.

Jebkurai amatpersonai, tajā skaitā vietējās pašvaldības domes priekšsēdētājam, vienmēr jādarbojas visas sabiedrības un valsts interesēs ar mērķi nodrošināt drošu un efektīvu valsts pārvaldi. Kā izriet no iepriekš minētajām likuma normām, domes priekšsēdētājs ir hierarhiski pakļauta amatpersona, kura darbību likumā noteiktajā gadījumā pārrauga ministrs, tajā skaitā gadījumā, ja ir šaubas par valsts amatpersonas iespējamu ieinteresētību lēmumu pieņemšanā, atstādina no amata pienākumu pildīšanas.

Pašvaldību likuma 69. pantā ietvertā tiesību institūta mērķis ir nodrošināt likumīgu, efektīvu, kā arī leģitīmu domes priekšsēdētāja, bet līdz ar to arī attiecīgās vietējās pašvaldības un visas valsts pārvaldes sistēmas darbu, liedzot atbildīgajā domes priekšsēdētāja amatā atrasties personai, kura ir pieļāvusi tiesību normām neatbilstošu rīcību.

[8] Saskaņā ar Pašvaldību likuma 69. panta ceturto daļu domes priekšsēdētājam mēneša laikā pēc ministra rīkojuma publicēšanas ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par rīkojuma atcelšanu. Ja domes priekšsēdētājs noteiktajā termiņā neizmanto tiesības vērsties tiesā, uzskatāms, ka viņš ir atlaists.

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs

R. Čudars

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU